

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA NUTQ
NUQSONLARINI UZVIYLIK TAMOYILI ASOSIDA BARTARAF
ETISHNING DOLZARBLIGI**

Qo‘qon davlat universiteti

Maxsus pedagogika(logopediya)mutaxassisligi

2-bosqich magistranti

Saidmurodova Xilayda Ilhom qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlari va ularni bartaraf etishda uzviylik tamoyilining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, nutqni rivojlantirish jarayonida tizimli yondashuvning samaradorligi ilmiy asoslangan holda tahlil etilgan.

Аннотация: В данной статье рассматриваются речевые нарушения, встречающиеся у детей дошкольного возраста, а также раскрывается значение принципа преемственности в их коррекции. Кроме того, на научной основе проанализирована эффективность системного подхода в процессе развития речи.

Kalit so‘z: nutq nuqsoni, uzviylik tamoyili, maktabgacha ta’lim, logopediya, nutq rivoji, korreksion ishlar.

Ключевые слова: речевые нарушения, принцип преемственности, дошкольное образование, логопедия, развитие речи, коррекционная работа.

Kirish. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy, psixik va nutqiy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda nutq faoliyati jadal shakllanadi va takomillashadi. Ammo ayrim bolalarda turli nutq nuqsonlari — talaffuz buzilishlari, fonematik eshituvning yetishmasligi, lug‘at boyligining kamligi va grammatik tuzilmaning rivojlanmaganligi kuzatiladi. Zamonaviy maktabgacha ta’lim tizimida ushbu muammolarni bartaraf etish dolzarb masalalardan biri bo‘lib, ayniqsa, uzviylik tamoyiliga asoslangan yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism. Nutq nuqsonlarining kelib chiqish omillari Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq nuqsonlari turli sabablar ta'sirida yuzaga keladi. Ular biologik va ijtimoiy omillarga bo'linadi:

- markaziy asab tizimidagi nuqsonlar
- eshitish qobiliyatining pasayishi
- noto'g'ri nutqiy muhit
- ota-ona e'tiborining yetishmasligi
- pedagogik qarovsizlik

Mazkur omillar bolaning nutq rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatib, uning kommunikativ faoliyatini cheklaydi.

Uzviylik tamoyilining mohiyati: Uzviylik tamoyili — bu ta'lim va tarbiya jarayonining bosqichma-bosqich, o'zaro bog'liq va izchil tashkil etilishidir. Nutq nuqsonlarini bartaraf etishda ushbu tamoyil quyidagilarni nazarda tutadi:

1. logopedik ishlarning muntazamligi
2. bosqichma-bosqich murakkablashuvi
3. o'rganilgan ko'nikmalarni mustahkamlash
4. barcha mutaxassislar (logoped, tarbiyachi, ota-ona) hamkorligi

Bu tamoyil asosida olib borilgan korreksion ishlar bolada barqaror natija beradi.

Uzviylik asosida nutqni rivojlantirish yo'llari: Nutq nuqsonlarini bartaraf etishda quyidagi yo'nalishlar muhim hisoblanadi:

Diagnostika ishlari: Har bir bolaning nutqiy rivojlanish darajasini aniqlash orqali individual yondashuv belgilanadi.

Korreksion mashg'ulotlar: Maxsus logopedik mashqlar yordamida tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish, fonematik eshituvni rivojlantirish amalga oshiriladi.

Didaktik o'yinlar: O'yin faoliyati orqali bolalarning nutqi tabiiy ravishda rivojlanadi. Oilaviy muhitni tashkil etish. Ota-onalar bilan uzviy hamkorlik qilish orqali bolada to'g'ri nutq ko'nikmalari shakllantiriladi. Natijalarni monitoring qilish

Olingan natijalarni muntazam tahlil qilish va zarur hollarda tuzatishlar kiritish muhimdir.

Dolzarblikning asoslanishi: Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida nutq nuqsonlari bilan bog'liq muammolar soni ortib bormoqda. Bu esa quyidagi sabablar bilan izohlanadi:

- bolalarning gadjetlardan ortiqcha foydalanishi
- jonli muloqotning kamayishi
- pedagogik nazoratning yetarli emasligi

Shu bois nutq nuqsonlarini erta aniqlash va uzviylik tamoyili asosida bartaraf etish zamon talabi hisoblanadi. Bu yondashuv nafaqat nutqni, balki bolaning umumiy intellektual va ijtimoiy rivojlanishini ham ta'minlaydi.

Xulosa: Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq nuqsonlarini bartaraf etish muammosi bugungi kunda o'zining dolzarbligini yo'qotmagan. Uzviylik tamoyiliga asoslangan tizimli yondashuv esa ushbu muammoni samarali hal etish imkonini beradi. Shu bois logopedik ishlarni izchil tashkil etish, mutaxassislar va ota-onalar hamkorligini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Ilk qadam davlat o'quv dasturi. – Toshkent, 2018.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. Maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. – Toshkent, 2017.
3. R. E. Levina. Основы теории и практики логопедии. – Москва: Просвещение, 1968.
4. L. S. Vygotsky. Мышление и речь. – Москва: Педагогика, 1982.
5. M. F. Fomicheva. Воспитание правильной речи у детей. – Москва: Просвещение, 1989.
6. T. B. Filicheva., G. V. Chirkina. Методика обучения и воспитания детей с общим недоразвитием речи. – Москва, 2000.
7. N. A. Nikashina. Коррекция нарушений речи у дошкольников. – Москва: Владос, 2003.

8. E. F. Arkhipova. Логопедическая работа с детьми дошкольного возраста. – Москва: Академия, 2007.
9. O. V. Pravdina. Логопедия. – Москва: Просвещение, 1973.
10. R. M. Boskis. Развитие речи у детей с нарушениями слуха. – Москва: Педагогика, 1988.

Muallifning F.I.O(to‘liq):Saidmurodova Xilayda Ilhom qizi

Tashkilot(ish joy):Qo‘qon davlat universiteti

Lavozimi ilmiy darajasi,unvoni:Maxsus pedagogika (logopediya) muta- xassisligi
2-bosqich magistranti.

Material maqola nomi: Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq nuqsonlarini
uzviylik tamoyili asosida bartaraf etishning dolzarbligi.

Aloqa uchun tel raqam:+998938911709

E-mail:xilaydasaidmurodova2@gmail.com